

MARTIN
AMIS

Inside Story

Cum să scrii

roman

Traducere din limba engleză și note de
Mihaela Ghiță

În chip de preludiu

Bine ai venit! Intră, te rog, e o plăcere și o onoare. Dă-mi voie să te ajut cu aia. O să-ți iau haina și-o s-o atârni aici (a, și-apropo, pe acolo se ajunge la baie). Ia loc pe canapea, te rog, așa o să-ți poți potrivi distanța față de foc.

Și, zi-mi, cu ce te servesc? Whisky? O alegere sănătoasă, la ce vreme e afară. Și am anticipat, ți-am intuit nevoile... Un blend sau un malt? Macallan's? Cel de 12 ani sau cel de 18? Cum îl bei, cu sifon, cu gheață? Și o să aduc și o tavă cu gustări. Să-ți țină de foame până când se servește cina.

...Poftim. La mulți ani, 2016!

Soția mea Elena o să se întoarcă pe la 19.30. Și o să ni se alătore și Inez. Corect — cu accentul pe a doua silabă. Face șaptesprezece ani în iunie. Pe moment, suntem limitați la un singur copil. Eliza, sora ei puțin mai mare... Eliza își petrece anul sabatic la Londra, care este, în definitiv, orașul ei de baștină (s-a născut acolo. La fel și Inez). În fine, întâmplarea face că Eliza își propusese să vină în vizită — și tocmai a aterizat pe JFK. Așa că o să fim cinci.

Elena și cu mine... nu suntem încă în punctul acela, dar următoarea etapă a vieții noastre se întrezărește deja foarte clar. Mă refer la Cuibul Gol... În decursul unei vieți de lungime medie nu sunt decât vreo jumătate de duzină de puncte de cotitură adevărate și, din câte îmi pare, Cuibul Gol e unul dintre ele. Și, știi, nu-mi dau seama cât de îngrijorat ar trebui să fiu.

Câțiva contemporani de-ai noștri, văzând cum ultimul lor pui se pierde în zare, au fost cât ai clipi victimele unor căderi nervoase pătimase. Și, în cel mai bun caz, soția mea și cu mine o să începem să ne simțim ca soții aceia din *Pnin*, singuri-cuc într-o căsoaie veche și friguroasă care „părea să atârne acum pe ei ca pielea flască și hainele lălâi ale unui smintit care și-a pierdut o treime din greutate”¹... ăsta e Nabokov (unul dintre eroii mei), scriind în 1953.

1. Vladimir Nabokov, *Pnin*, traducere de Mona Antohi, Polirom, Iași, 2020, p. 30.

Ei, Vladimir Nabokov, el chiar avea dreptul și căderea să încerce să scrie un roman autobiografic. Viața lui nu a fost „mai stranie decât ficțiunea“ (sintagma asta e aproape lipsită de noimă), dar a fost nemaipomenit de palpitantă și presărată cu strălucire geoistorică. Scapi din Rusia bolșevică și te refugiezi în Berlinul din timpul Republicii de la Weimar; scapi din Germania nazistă și te refugiezi în Franța, pe care, în foarte scurt timp, Hitler o invadează și o ocupă; scapi de Wehrmacht și cauți — și găsești — refugiu în America („refugiu“ făcând parte, pe vremea aia, din însăși definiția Americii). Nu, Nabokov a fost un caz foarte rar: un scriitor căruia chiar i s-au întâmplat lucruri.

Apropo, te previn că o să am câte ceva de zis despre Hitler în paginile ce urmează, și despre Stalin. Când m-am născut eu, în 1949, Mustață-Mică era mort de patru ani, iar Mustață-Mare (căruia încă i se mai zicea „Unchiul Joe“ în *Daily Mirror*-ul de prin casă) mai avea patru ani de trăit. Am scris două cărți despre Hitler și două despre Stalin, așa că deja mi-am petrecut vreo opt ani în compania lor. Dar constat că nu pot scăpa de niciunul dintre ei.

N-am avut niciodată indiscutabil de înspăimântătoarea plăcere de a-l cunoaște pe VN personal, dar mi-am petrecut o zi memorabilă cu văduva lui, Véra, frumoasă, cu pielea aurie, și evreică, merită menționat; și am avut ocazia să-l cunosc pe fiul lui, Dmitri Vladimirovich (un copil-minune exuberant și rătăcitor). Pentru mine a fost un motiv dublu de întristare când a murit Dmitri, fără urmași, acum trei sau patru ani. Dmitri a fost unicul copil al soților Nabokov — născut la Berlin în 1934 și oficial un *Mischling*, sau „corcitură“... În timpul prânzului de la Montreux, Elveția, Véra și Dmitri s-au purtat foarte tandru și afectuos unul cu celălalt. O să revin la ei mai încolo, în subcapitolul intitulat „Oktober“ (începe la pagina 267). I-am trimis Verei o fotografie cu întâiul meu născut și am primit un răspuns fermecător, pe care, evident, l-am pierdut.

În general? O, sunt un părinte ridicol de permisiv și de indulgent — după cum au avut ocazia să-mi atragă atenția copiii mei. „Ești un tată foarte bun, tăticule“, mi-a mărturisit Eliza la vârsta de opt sau nouă ani, într-o zi

când eram singur de cart. „Și mămica e o mamă foarte bună. Deși câteodată poate fi o idee cam *severă*.”

Era limpede ce voia să spună cu asta. Sunt incapabil să întruchiez severitatea, darămite s-o mai și aplic. Pentru asta îți trebuie mânie autentică, și eu nu resimt aproape niciodată mânie. Am încercat să fiu un tată mândros, dar doar o singură dată și preț de numai vreo șase sau șapte secunde. Nu față de fiicele mele, ci de fiii mei, Nat și Gus (care acum au în jur de treizeci de ani). Într-o zi, când și ei aveau vreo opt sau nouă ani — mama lor, prima mea soție, Julia, a intrat la mine în birou, în culmea disperării, și mi-a spus: „Sunt mai insuportabili decât de obicei. Am epuizat toate variantele. E rândul *tău* să te duci la ei!”. Du-te tu la ei, asta era sugestia, și scoate niște flăcări bărbătești pe nări.

Așa că mi-am croit drum, ascultător, până la ei în cameră și am spus pe un ton ridicat:

— *Booon*. Ce *mama dracului* se întâmplă aici?

— O, a făcut Nat, ridicând într-o doară din sprâncene. Simțiți-i furia lui tăticu’.

Și cu asta am zis tot în ce privește mânia.

Chestia e că pur și simplu nu sunt de acord cu ea — despre mânie vorbesc. Lista celor șapte păcate capitale ar trebui revizuită și adusă la zi, dar pe moment n-ar trebui să uităm niciodată că Mânia își are locul de drept în septetul consacrat. Cu mânia — *cui bono*? Deplângeți mânia; deplângeți-i deopotrivă pe cei care o emană cât și pe cei aflați la celălalt capăt al ei. Cuvântul englezesc *anger* vine din scandinavă veche, *angre* — „a ofensa”, *angr* — „mâhnire”. Da — mâhnire. Mânia e aproape la fel de transparent autoflagelantă ca Pizma.

În materie de puericultură nu mă fac vinovat de mânie, dar păcatul de moarte pe care chiar mi-l asum este Lenea — lenea morală. Că-i dau mamei mai mult de treabă. Am prevenit-o pe Elena în privința asta, pe un ton oarecum rugător (la urma urmei, aveam cincizeci de ani când s-a născut Inez). I-am spus: „O să fiu un părinte emerit” (cu alte cuvinte, „retras la pensie, dar căruia i se permite să-și păstreze titlul onorific”). Așadar, în linii mari, un părinte indolent, deși nu pregetă — ba chiar e nerăbdător și recunoscător — să accepte onoarea ce i se oferă.

În urmă cu trei ani am susținut o prelegere la școala fiicei mele mijlocii, aici, în Brooklyn, la St. Ann’s (unde învață și Inez). Eliza avea cincisprezece ani.

— Ar putea fi penibil, tată, a spus Gus (fiul numărul 2) pe când mă pregăteam să descriu împrejurarea, iar fratele lui mai mare Nat a spus:

— Categorie. Situația prezintă mult potențial de penibil.

— De acord, am spus. Dar n-a fost penibil. Eliza nu s-a simțit jenată. Și pot s-o dovedesc. Ascultați.

Sala de conferințe aleasă de școală era un lăcaș de cult alăturat sau poate aflat chiar perete în perete — o biserică adevărată (protestantă), cu dușumea de scânduri geluite și vitralii. Stăteam în amvon dinaintea unei enorii consistente de chipuri tinere asudate (cred că prezența era obligatorie pentru toți elevii de clasa a noua); chipurile acestea trădau o „fire sensibilă”¹ (cum spune Lawrence despre Gudrun și Ursula în primele pagini ale romanului *Femei îndrăgostite*) când am ciocănit în microfon, i-am salutat, m-am prezentat și apoi i-am întrebat: „Bun. Câți dintre voi s-au gândit vreodată să se facă scriitori?”. Și o să vă spun într-un minut câte mâini au fost ridicate. Am continuat:

„Ei bine, întâmplarea face că, mai degrabă decât oricine, voi știți aproape precis cum e chestia asta — să fii scriitor. Vă apropiați de jumătatea adolescenței. Vârsta la care atinge un nou nivel al conștiinței de sine. Sau un nou nivel al împăcării cu sine. E ca și cum ai auzi o voce, care e a ta, dar nu-ți pare a ta. Nu chiar — nu e cea cu care ești obișnuit, îți sună mai coerentă și mai selectivă, mai preocupată, dar și mai ludică, mai critică (și auto-critică), dar în același timp și mai generoasă și iertătoare. Îți place vocea asta evoluată și, ca s-o păstrezi, te trezești că scrii poezii, ții un jurnal, poate, începi să umpli un caiet. În singurătatea pe care o cultivi reflectezi la propriile gânduri și sentimente, iar câteodată reflectezi la gândurile și sentimentele altora. În singurătate.

Asta e viața de scriitor. Aspirația începe acum, în jurul vârstei de cincisprezece ani, și dacă devii scriitor, viața nu ți se schimbă cu adevărat niciodată. Eu încă mai fac lucrul ăsta jumătate de secol mai târziu, cât e ziua de lungă. Scriitorii sunt niște adolescenți întârziați, dar întârziați într-un fel satisfăcut; își savurează arestul la domiciliu. Din punctul vostru de vedere, lumea pare ciudată: lumea maturilor pe care o observați acum, cu o neliniște inevitabilă, dar încă de la o distanță suficient de sigură. Asemenea poveștilor pe care Othello i le spune Desdemonei, poveștile care i-au cucerit inima, lumea

1. D. H. Lawrence, *Femei îndrăgostite*, traducere de Monica Taliu, prefață de Dan Grigorescu, Leda, București, 2004, p. 19.

adulților pare „stranie, mult prea stranie“; de asemenea, pare „dureroasă, nepus de dureroasă“¹. Un scriitor nu avansează niciodată de la premisa respectivă. Nu uitați că adolescentul e încă un copil; iar un copil vede lucrurile fără prejudecăți și fără asigurările pe care ți le dă experiența.“

În încheiere am sugerat că literatura se ocupă, în esență, cu iubirea și cu moartea. Nu am intrat în amănunte. La cincisprezece ani, ce știi despre iubire, despre dragostea erotică? La cincisprezece ani, ce știi despre moarte? Știi că li se întâmplă gerbililor și perușilor; poate ai aflat deja că li se întâmplă și rudelor mai în vârstă, inclusiv părinților părinților tăi. Dar încă nu știi că o să ți se întâmple și ție, și n-o s-o știi vreme de alți treizeci de ani. Și de abia peste alți treizeci de ani o să te confrunți cu problema realmente grea; de abia atunci o să trebuiască să preiei poziția cea mai dificilă. . .

— Și de ce ești convins, a întrebat Nat la momentul potrivit, că Eliza n-a fost jenată?

— Da, tată, a făcut Gus, și cum poți s-o dovedești?

— Fiindcă atunci când a venit partea cu întrebările, am spus, Eliza n-a luat prima cuvântul, dar nici ultima. A vorbit limpede și înțelept. Carevasăzică, nu s-a lepădat de mine. M-a recunoscut, sunt mândru s-o spun. M-a revendicat, o spun cu mândrie, ca fiind *al ei*.

A, și când mi-am întrebat auditoriul câți dintre ei se gândiseră să se facă scriitori? Ce procent a ridicat mâna? Cel puțin două treimi. Făcându-mă să suspectez, pentru prima oară în viață, că impulsul de a scrie e aproape universal. Cum ar fi și de așteptat, nu găsești? Cum altfel ai putea începe să te împaci cu realitatea existenței tale pe pământ?

Revenind, ești o cititoare atentă și ești încă foarte tânără. Acest simplu amănunt ar însemna că și tu te-ai gândit să devii scriitoare. Și că lucrezi la ceva, poate? E un subiect sensibil și merită să fie așa. Romanele, în special, sunt o chestiune sensibilă, fiindcă te exhibă pe tine cel adevărat. Nicio altă specie scrisă nu face lucrul ăsta, nici măcar o antologie poetică și cu siguranță nu o autobiografie și nici chiar niște memorii impresioniste cum este *Vorbește*,

1. Parafrază după versurile lui Shakespeare, *Othello*, Actul I, Scena 3, traducere de Ion Vinea, în *Opere complete*, volumul 6, ediție îngrijită și comentarii de Leon D. Levițchi, note de Virgiliu Ștefănescu-Drăgănești, Univers, București, 1987, p. 280.

memorie a lui Nabokov. Dacă mi-ai citit romanele, știi deja absolut tot despre mine. Așadar, cartea asta e doar un alt episod al foiletonului, iar amănunțimea este adesea binevenită.

Tatăl meu Kingsley avea o formulă introductivă frumoasă când venea vorba de subiecte sensibile. Ea suna așa: „Vorbește despre asta cât de mult sau de puțin dorești“. Foarte politicoasă formularea și, da, foarte sensibilă. Poate o să dorești să discuți despre chestiile care te preocupă, dar la fel de bine poate că nu. Dar nu trebuie să te simți timorat. Ai spus pe tonul tău remarcabil de concis: *Nu vreau ca ce scriu să fie despre mine*. Ei bine, *nici eu* nu vreau ca ce scriu aici să fie despre mine; dar asta e misiunea mea.

În orice caz, o să-ți dau niște ponturi utile legate de tehnică — ca de pildă, despre cum să alcătuești o frază care să-i gâdile auzul cititorului. Dar ar trebui să iei orice sfat s-ar putea să-ți dau cu multă circumspecție. Ia toate sfaturile legate de scris cu maximă circumspecție. Lumea se așteaptă s-o faci. Scriitorii trebuie să-și găsească singuri vocea proprie.

Am încercat să scriu cartea asta acum mai bine de un deceniu. Și am dat greș. La momentul acela se intitula provizoriu și prețios *Viață* (și era subintitulată, cu o sfoșenie aparentă, *Un roman*). Pe parcursul unui sfârșit de săptămână petrecut în Uruguay în 2005, m-am forțat să o citesc pe toată, de la primul cuvânt la ultimul: erau în jur de 100 000. Iar *Viață* era moartă.

Faptul că pierdusem, din câte se părea, vreo treizeci de luni (treizeci de luni petrecute trudind printr-un cimitir noroios) era partea cea mai puțin neplăcută. Credeam că se terminase cu mine. Chiar eram convins. Ca și când aș fi căutat o confirmare — asta se petrecea în Uruguay, în satul José Ignacio aflat în nord, lângă Maldonado, nu departe de granița cu Brazilia — am coborât pe țarm și m-am așezat pe o stâncă, cum făceam adesea, cu caietul: Atlanticul de Sud care se năpustea spre țarm, bolovanii de mărimea și forma unor dinozauri adormiți, silueta masivă a farului pe fondul azuriu al cerului. Și nu am scris nici măcar o silabă. Priveliștea nu îmi evoca absolut nimic. Am crezut că s-a zis cu mine.

Un sentiment groaznic de insolit, un soi de anti-inspirație. Când îți vine ideea unui roman, te încearcă o efuziune calorică familiară, dar mereu surprinzătoare: te simți binecuvântat, întărit și liniștit în chip splendid. Însă, în momentul acela, fluxul se retrăgea. Ceva în mine părea că scade; bătea în retragere — ținând o mână la buze, luându-și adio...

Firește, i-am destăinuit Elenei faptul că *Viață: un roman* sucombuse. Dar nu am mărturisit nimănui că eram terminat. Și nu eram. Nu eram în stare să scriu *Viață*, atâta tot. Deocamdată. N-o să uit niciodată sentimentul acela: revărsarea esenței. Scriitorii mor de două ori. Și, cum stăteam acolo, pe plajă, îmi spuneam: *A! Uite-o. Prima moarte.*

Dintr-o clipă în alta o să vă povestesc despre un episod psihotic pervers pe care l-am traversat la începutul vârstei a doua. Și mă întreb adesea dacă a avut legătură cu momentul acela critic, acel nadir de pe malul oceanului, declinul acela vertiginos în materie de încredere în sine. Nu cred. Fiindcă perversitatea data dinaintea lui, și a continuat și după aceea. Da, însă lucrurile astea vin în timp, și au nevoie de timp să dispară.

Fiica mea cea mai mare, Bobbie. Când am ajuns s-o cunosc cu adevărat avea deja nouăsprezece ani. Era deja la Oxford (studia istoria).

„Da, așa trebuie procedat“, mi-a spus amicul Salman (a, și să nu uit! îmi cer iertare anticipat pentru înșirarea snoabă de nume. O să te obișnuiești. *Sunt* nevoit s-o fac. Și nu, nu e snobism. Nu se cheamă că te dai mare cu relațiile tale atunci când, la cinci ani, spui „tată“). „Să nu ajungi să-i cunoști“, mi-a spus Salman, „până când nu au plecat deja la Oxford.“

O observație amabilă, dar *nu* așa se face, după cum știam amândoi. Și de multe ori mă încercă regretul, uneori acut, că nu am cunoscut-o pe Bobbie ca bebeluș, copilăș care începe să umble, copilă, preadolescentă și apoi adolescentă. Dar asta e de-acum. N-o să spun prea multe despre ea aici: a fost deja protagonista unei cărți pe care am scris-o după moartea tatălui meu, în 1995, iar acum ne desparte ditamai oceanul...

Așadar, am contribuit la creșterea a doi băieți și a două fete. Știu care-i treaba cu băieții și știu care-i treaba cu fetele; ce nu prea știu este în ce fel se amestecă între ei. În ultimii ani, Bobbie mi-a „dăruit“, cum se zice, doi nepoți, un băiețel perfect și o fetiță perfectă. Așa că poate o să învăț ceva — la două generații distanță, privind prin capătul greșit al telescopului.

Pe de altă parte, eu am fost copil mijlociu, am crescut având un frate mai mare și o soră mai mică. Nicolas era și este cu un an și zece zile mai mare decât mine (geamănul meu irlandez). Însă Myfanwy (se pronunță Mivvanuii), care era cu patru ani mai mică, a murit în anul 2000. Și evenimentul acesta s-a petrecut în timp, și a încetat după mult timp.

Două vorbe despre preocuparea nefirească pe care am început s-o arăt față de sinucidere — mai exact, lunga perioadă în care am nutrit ceea ce se numește „ideație suicidară“.

Oficial, a început pe 12 septembrie 2001. Nu era o reacție la evenimentele suicidare din ajun (deși, dacă stau să mă gândesc, probabil că mă simțeam neobișnuit de impresionabil și de circumspect). Nu Osama bin Laden fusese cel care mă dăduse peste cap, ci o fostă iubită, o femeie pe nume Phoebe Phelps (iar Phoebe nu se va lăsa trecută cu vederea mult timp în această carte).

...Poetul Craig Raine spunea despre Elias Canetti că avea „un roi la mansardă“ când venea vorba de mase umane (cea mai cunoscută carte a lui se intitula *Masele și puterea*). A, și-apropo, o să vă împărtășesc o bârfă interesantă: Canetti, *Dichter*-ul nobelard, a fost amantul tinerei Iris Murdoch (și nu poți să nu-ți imaginezi calitatea conversațiilor lor intime). Phoebe Phelps mi-a vârat o singură albină la mansardă — dar mi-a dat senzația unui roi întreg.

N-o să-ți vină să crezi, dar, pentru un bărbat, să împlinescă șaiszeci de ani e o mare ușurare. În primul rând, e o mare ușurare să nu mai aibă cincizeci. Dintre cele șapte decade, cea de la treizeci la patruzeci reprezintă prințul, cea de la cincizeci la șaiszeci cerșetorul. Am presupus că, odată trecut de șaiszeci, următorii zece ani o să difere de decada precedentă doar prin faptul că aveau să fie mult, mult mai îngrozitori, dar găsesc panta neașteptat de lină; de fapt, mi-e rușine să recunosc că mai fericit am fost doar în copilărie. E adevărat, trebuie să te confrunți cu o idee nouă supărătoare, și anume: *Șaiszeci... hmm. Treaba asta nu are cum să se termine cu bine*. Dar până și gândul ăsta e de preferat aproape tuturor gândurilor pe care le nutrești la cincizeci și ceva de ani (o epocă la care o să revin, fără nicio plăcere).

În ultimul timp m-am tot întrebat: *Cum anume o să-mi fac ieșirea? Prin ce mijloace, pe ce cale?* Nu că aș fi chitit să dau ortul (nici măcar la apogeul perioadei mele suicidare nu am fost vreo secundă chitit să dau ortul). Pur și simplu simți cum se apropie ieșirea din scenă — pe măsură ce ești atras spre (ca să folosesc eleganta sintagmă a unui scriitor american pe care o să-l cunoașteți foarte curând) „deznodământul realității tale“.

Și se apropie cu un zor ridicol. Adevărul fie spus, începi să te simți ca un nătărău de fiecare dată când deschizi ochii și te dai jos din pat. Ceasul psihologic (s-a scris despre asta) clar începe să bată... După ce am împlinit șaiszeci

de ani, zilele mele de naștere au devenit bianuale, apoi trianuale. Treptat, mensualul *Atlantic Monthly* a devenit bilunar; în prezent este hebdomadard și se numește *Atlantic Weekly*. În ultima vreme am început să mă bărbieresc sau să am impresia că mă bărbieresc zilnic (și, în mod demonstrabil, *nu* mă bărbieresc zilnic). În *The New York Times*, editorialistul Thomas L. Friedman publica pe vremuri doar miercurea, însă acum scrie câte un articol la fiecare douăzeci și patru de ore (urmându-le exemplul lui Gail Collins și Paul Krugman); și, când episodul e acut, cumva par să mă adâncesc în lectura acestor autori, în timp ce îmi iau în tihnă micul-dejun (constând din fructe, cereale, un ou moale), o dată la patruzeci și cinci de minute.

Te simți ultimul tâmpit și un găgăuță fiindcă, pe undeva, parcă îți tai singur craca de sub picioare. Un anume poet, care va apărea și el în scurt timp, a formulat-o mai sumbru în „Aubade“ (aubadă — poem sau piesă muzicală asociate îndeobște cu zorii zilei):

Nu peste mult, marginea perdelei va deveni ușoară.
Până atunci întrezăresc omniprezenta,
Neostoita moarte, ce s-a apropiat cu înc-o zi.

Timpul a început să-mi dea senzația unui tren scăpat de sub control, ce trece nebunește prin gări, una după alta. Însă pe vremea când mă cățăram în copaci și jucam rugby și mă prindeam în câte o partidă de șotron cu fetele din curtea școlii (și toate aceste trei activități îmi par acum înspăimântător de periculoase) — trenul fugar nu înainta mai lent. Ba chiar Nabokov indică precis viteza: 5 000 de bătăi de inimă pe oră. Viața înaintează spre moarte cu 5 000 bătăi/oră.

Sigur ai auzit de existența ei — și nu se poate să nu fi fost tentat de ea: imensa sub-specie literară cunoscută acum sub denumirea de „autoficțiune“. Ea cuprinde tot, de la Proust la anunțuri matrimoniale, de la *Fii și îndrăgostiți* la literatura de călătorie, de la *Chestia asta îmi face fundul mare?*¹ la... era cât pe ce să zic rubrica de astrologie a lui Mystic Meg; dar măcar Mystic Meg și-a bătut capul să inventeze chestiile alea.

Pe undeva, provocarea mă stimulează, dar, pentru un romancier, problema cu autoficțiunea este că viața are o calitate a ei, o caracteristică dăunătoare literaturii. Este informă, nu este orientată într-o direcție anume și nici

1. *Does My Bum Look Big in This?* (roman al autoarei scoțiene Arabella Weir).

nu este centrată în jurul a ceva; logic, nu se leagă. Din punct de vedere artistic, ea e moartă. Viața e moartă.

Dar numai din punct de vedere artistic, să fie clar. În termeni pragmatici și materiali, firește, viața e ageră și vioaie și are tot ce ți-ai putea dori de la ea. Însă la un moment dat viața se sfârșește, în vreme ce arta dăinuie măcar o vreme.

Vă faceți griji din pricina Marelui Impostor? Mă refer la crainicul de la bingou elitist care ocupă prima poziție în clasamentul GOP¹? O dată la câțiva ani, republicanii simt nevoia să valorizeze un ignar (poate vi-l mai amintiți pe Instalatorul Joe²). Le *place* faptul că noul lor purtător de drapel, traficantul ăla de biftecure și de diplome false, nu are niciun pic de experiență și nici vreo calificare; dacă o să câștige, prima funcție politică pe care o va fi deținut vreodată va fi conducerea lumii libere. Până de curând, nu era decât o glumă proastă rezonabil de reușită. Dar mă tem că o să trebuiască să nu-l scăpăm din ochii măhniiți și înlăcrimați o vreme.

L-am văzut pe Trump în carne și oase o singură dată, acum vreo cincisprezece ani, iar Elena și cu mine am avut locuri în primul rând. Se întâmpla pe un aerodrom minuscul din Long Island. Se deplasa foarte încet de la avion (nu era avionul *lui*, doar o navetă cu elice oarecare) la mașină, urmat la o distanță respectuoasă de două regine ale frumuseții cu eșarfe pe piept: Miss USA și Miss Univers. Avea aerul unui om exploatat și chinuit; limuzina era parcată supărător de departe, iar vântul de câmpie își făcea mendrele cu părul lui.

Cum spuneam, nu am reușit să scriu acest roman când eram în Uruguay, dar cred că o să fiu în stare să-l scriu acum — fiindcă cei trei protagoniști, cei trei scriitori (un poet, un romancier și un eseist) sunt cu toții morți. Poetul s-a prăpădit în 1985, romancierul în 2005, iar eseistul în 2011. Eseistul a fost cel mai apropiat și mai vechi prieten al meu și contemporanul meu la minut. Printre toate efectele (considerabile) pe care le-a avut asupra mea, moartea lui mi-a furnizat subiectul și a însemnat și că *Viața* își putea merita în fine

1. Grand Old Party, partidul republican din SUA.

2. Samuel Joseph Wurzelbacher, activist conservator american. S-a făcut remarcant în timpul campaniei prezidențiale din 2008 printr-o serie de acuzații la adresa candidatului democrat, senatorul Barack Obama.

subtitlul. Aveam mai mult spațiu de manevră, mai multă libertate; iar literatura *este* libertate. *Viața* era moartă. *Viața este* moartă, din punct de vedere artistic. Moartea, pe de altă parte, este din punctul acesta de vedere cât se poate de vie.

Hai să-ți arăt camera ta. Sau etajul. Pe vremuri, casa asta era alcătuită din apartamente separate. Pe fiecare palier e o ușă groasă cu o încuietorie butucănoasă și un vizor ce separă spațiul personal de cel public. Pe aici, noi îi spunem etajului tău Thugz Mansion¹, cu „z”. Sau, pe scurt, Thugz. A fost botezat așa pe vremea când Nat și Gus încă mai locuiau aici. Ești liber să-i schimbi denumirea dacă dorești, dar asta e scris sub soneria ta de la intrare — Thugz. Așa că pune-ți în gardă oaspeții.

Masa se servește în vreo jumătate de oră și o să ai timp să faci un duș sau să te lungești puțin sau să despachetezi sau pur și simplu să te orientezi în spațiu. Thugz constă dintr-un dormitor cu un alcov transformat în birou, o cameră de zi și o bucătărie. Și două băi. Da, două. Pe vremuri, la Cambridge, în Anglia, locuiam într-o casă cu opt dormitoare care avea o singură baie (înghesuită) chiar deasupra boilerului de la parter. Pe de altă parte, aici suntem în Statele Unite. O să fie multe de spus despre ce înseamnă să locuiești în această țară, America.

Practic, casa asta are un sistem de organizare eminentemente feminin: la ora mesei mă alătur Elenei, Elizei, lui Inez — și adesea lui Betty (soacra mea) și Isabelitei (nepoată-mea). Singurul meu tovarăș și frățic, băiatu’ meu de băiat, e Spats, care e motanul.

Și iată-l chiar în clipa asta. E un tip destul de cumsecade, după cum o să descoperi. Și nemaipomenit de chipeș, dacă e s-o întrebi pe Elena. Când o acuz că-l răsfață, îmi răspunde: „Când ești așa de arătos, e normal să fii răsfațat”. O să revenim la chestiunea frumuseții: un apanaj uman deosebit de misterios și de enervant.

A! Uite-l, vine încoace! Ai remarcat cât de *îndreptățite* par pisicile? Îndreptățite și de o autosuficiență imperială. Asta e principala deosebire dintre pisici și câini. Asta, și faptul că pisicile nu fac zgomot.

O, mulțumesc frumos, Spats!

1. Conacul Mardeiașilor.

Și-a ales foarte bine momentul, nu găsești? Da, Spats, așa ai făcut! N-o să te deranjeze prea tare. Dacă tu ești aici la parter și noi suntem toți plecați care încotro și începe să miorlăie, fie vrea să-i dai drumul să iasă, fie... O să-ți arăt unde îi ținem crochetele și conservele — Fancy Feast-urile. Și sunt sigur că o să apreciezi, cum apreciez și eu, faptul că se cacă în grădină.

O să ne părăsească în curând. De Spats vorbesc. O să se retragă în Hamptons, unde are rude. Și Elena are rude acolo — o mamă, o soră și (uneori) un frate... Revenind, nădăjduiesc că șederea la noi n-o să-ți pară întru totul neinteresantă. Noi doi o să avem ședințele noastre împreună și ești oricând binevenit la noi la masă, dar, în rest, gândește-te la locul ăsta ca la ceea ce este — un bloc de locuințe. De la care ai propriul set de chei.

Apropo, această versiune finală o să-mi ia enorm de mult timp — pe puțin doi ani, după estimările mele. Vezi tu, spre deosebire de poeme, romanele sunt perfectibile sine die. Nu ai cum să le *termini*; tot ce poți face este să le dai la spate... Așa că, pentru moment, în majoritatea după-amiezilor, noi doi o să avem timp de o oră sau două ceea ce Gore Vidal numea „flecăreli pe teme livrești“, până când o să-ți găsești o locuință a ta. Și oricum, tu o să fii plecat perioade lungi, la fel și eu. Putem să bifăm o mare parte dintre lucrurile astea prin corespondență. Hai să vedem cum merge și ne orientăm pe parcurs.

Cartea este despre o viață, a mea, așa că n-o să poată fi citită ca un roman — mai degrabă ca o culegere de proză scurtă cu texte care au legătură între ele, presărate cu digresiuni eseistice. La modul ideal, mi-ar plăcea ca *Inside Story* să fie citită în puseuri de avânt, sărind peste pasaje și lăsând citirea lor pe mai târziu și revenind — și, firește, cu întreruperi dese și cu momente de respiro. Mi se rupe sufletul pentru bieții specialiști, profesioniștii (redactorii și cronicarii) care o să trebuiască s-o citească dintr-un foc de la un capăt la altul, și asta contra cronometru. Firește că și eu o să trebuiască să fac lucrul ăsta, cândva prin 2018 sau poate chiar 2019 — ultima inspecție, înainte să tatez „TRIMITE“.

Până atunci, bucură-te de New York. Și, încă o dată — bine ai venit la Strong Place!

Bun, acum ia-ți paharul și eu o să-ți iau geanta.

Nu e niciun deranj. Există lift... O, n-ai pentru ce — *de nada*. Onoarea e de partea mea. Tu ești oaspetele meu. Ești cititorul meu.

PARTEA ÎNTÂI